

vyslali své členy jakožto experty do hospodářských výborů poslanecké sněmovny nebo senátu.

Poradní sbor pro otázky hospodářské může v případě potřeby zřídit zvláštní výbory k projednání jednotlivých záležitostí, i stálé výbory k projednání určitých skupin otázek. Stálé výbory skládají se zpravidla nejvýše z 30 členů volených poměrně jednotlivými skupinami, z nichž je poradní sbor složen. Každý výbor smí projednáním jednotlivých otázek zmocnit zvláštní podvýbor, poradní sbor, jeho výbory i podvýbory mohou přibrati ke svým jednáním znalce a vejíti ve styk s korporacemi, povolányi k hájení všeobecných nebo zvláštních zájmů hospodářských.

Nové stanovy poradního sboru připojují se do jisté míry k zásadám, podle nichž je zřízena prozatímní hospodářská rada v říši německé, přijímající zejm. — (nehledíc k odborníkům) — zásadu paritního zastoupení zaměstnavatelů a zaměstnanců i zásadu presence se strany příslušných korporací.

Do jisté míry se novými stanovami poradního sboru uplatňuje zastoupení dělnického a úřednického živlu, který je v dosavadních obchodních a živn. komorách i v zemědělských radách ze zastoupení vyloučen a nedomohl se ani zřízení samostatných komor dělnických nebo zřizeneckých. Nová organizace poradního sboru je tedy nesporně novým ziskem pro vrstvy zaměstnanecké jako novým nepochybným oslabením posice obchodních komor i zemědělských rad ve vlastní a původní jejich funkci poradných orgánů státní správy i legislativy.

§ 33. Živnostenská společenstva, živnostenské komory a rady.

Ve svobodné soustavě práva živnostenského není místa pro povinné stavovské organizace živnostenské. Byly tudíž staré cechy proto všude zrušeny a kromě Rakouska a částečně i Německa jinými organizacemi nenahrazeny.

I. V N ě m e c k u, když bylo r. 1869 cechům odňato právo vylučovati jiné od provozování živností, ponechány cechy (nyní pod názvem Innungen) jen jako volná sdružení a dopuštěno i tvoření se nových pro stejné či příbuzné živnosti. Již novela k živn. řádu z 18. července 1881 však učinila je veřejnoprávními korporacemi, a další normy z let 1884 a násl. dovolovaly požadovati i od nečlenů úhradu nákladů za jistá zařízení cechem provedená a vyhrazovaly členům dle okolností právo držeti učně, tak že byl vykonáván alespoň ne-

přímo nátlak ke přístupu. Nařízení toto však nepodněcovalo náklonnosti k cechům, rovněž bylo málo ochoty ke hmotným obětem pro školy, učně, nocehárny a smírčí soudy. Cechovní svazy zákonem připuštěné, odborové či teritoriální, pro zřizování poplaváren a škol odborných, utvořeny jen hlavně pro živnosti nejčetnější.

Novelou z 26. července 1897 byla zavedena instituce cechu fakultativně povinných. K návrhu účastněných může správní úřad naříditi, že uvnitř určitého obvodu všichni živnostníci, kteří provozují stejné řemeslo, nebo příbuzné živnosti, nebo alespoň ti z nich, kteří drží zpravidla tovaryše a učně, mají přistoupiti k cechu, který se utvoří tudíž jako povinný. Vázanosti ke přístupu jsou však prosti, když provozují živnost po továrnicku, cechům je — částečně v prospěšné protivě k našim předpisům — zakázáno vybíratí příjmné (inkorporační taxy), zařizovati společné podniky obchodní, usnášeti se o určování cen za výrobky a výkony nebo obmezovati soudruhy v přijímání zakázek, aby se zamezilo tvoření se ringů, cenových koalicí a pod. snahy kartelní. Rozpočet nucených cechů podléhá úřednímu schválení, příspěvky mohou býti odstupňovány dle vzdalnosti závodů (počtu pomocných sil, užívání strojových zařízení a pod.), k nabytí nebo zřízení nemovitého majetku nebo k prodeji předmětů, jež mají cenu historickou, vědeckou nebo uměleckou, potřebují cechy schválení dozorčího úřadu. Zletilí tovaryši cechovních členů tvoří *t o v a r y š s k ý v ý b o r*, rovněž obligatorní, jehož spolupůsobení je předepsáno při věcech uřednických, vzdělávacích, pojišťovacích a pod. — Dobrovolná cechovní organizace zahrnovala dle předválečných statistik asi 40% všeho řemeslnictva, v severním Německu mnohem více než v jižním; něco přes $\frac{1}{4}$ všech cechů jsou cechy nucené.

II. V Rakousku byla veřejnoprávní povinná stavovská organizace živnostnictva formálně zavedena živnostenským řádem z roku 1859 na místě dřívějších cechů, takže historická kontinuita zřízení cechovního a organizace společenstevní nebyla u nás právně přerušena; avšak obor působnosti těchto obligatorních živnostenských společenstev, jenž se dle živn. řádu z r. 1859 vztahoval i na továrníky, byl skrovný a ani úřady ani veřejné mínění nebyly nakloněny nové korporace v život uváděti. Teprve živnost. novelou z r. 1883 provedena reorganizace společenstev, tovární podniky zproštěny povinnosti ku přístupu, rozšířena kompetence společenstev a pečováno o skutečné a všeobecné

jich zřizování. Novelou z r. 1897 usnadněna účast společenstev v podnicích svépomocných a humanitních, novelou z r. 1907 rozšířeny ko-
nečně úkoly i pravomoc společenstev a vybudovány, ovšem dosud ne
obligatorně, svazy společenstevní.

1. Dle platného stavu právního (zejm. živnostenských novel z let 1883 a 1907) jsou živnostenská společenstva povinné veřejnoprávní organizace (korporace) živnostníků s určitými úkoly hospodářskými, sociálními a správními. Mají zahrnovati stejné nebo příbuzné živnosti v léze nebo sousedních obcích a okresích, jen výjimkou i různé živnosti (t. zv. smíšená společenstva), tu lze pak uvnitř společenstva zříditi alespoň odborné sekce pro jednotlivé živnosti.

Kdo v obvodě takového společenstva provozuje samostatně nebo jako pachtýř živnost, pro kterou je společenstvo zřízeno, stává se již nastoupením živnosti členem společenstva a má plniti povinnosti s tím spojené, zejm. zaplatiti hned při opovědi živnosti taxu inkorporační. Rozdíl mezi bývalými cechy a dnešními živnost. společenstvy záleží v tom, že dříve cech přijetím uchazeče za mistra propůjčoval mu tím oprávnění živnostenské (akt konstitutivní a vrchnostenský), kdežto nyní se naopak oprávnění živnostenského na bývá formálně nezávisle na společenstvu prostou opovědí živnosti nebo úřední koncesí a členství ve společenstvu je pak prostě zákonný důsledek s takovýmto nabytím živnostenského oprávnění spojený.

Provozuje-li někdo několik živností, je členem všech společenstev, pro dotčené živnosti zřízených.

Továrníci jsou toliko oprávněni přistoupiti za členy ke společenstvu, pro dotčenou živnostenskou kategorii zřízenému s jeho svolením.

Pomocní dělníci živnostníků ve společenstvo sloučených jsou příslušníky společenstva.

2. Účelem společenstva jest všeobecně pěstění pospolitého ducha, udržení a povznesení stavovské cti, jakož i pěstění humanitních, hospodářských a vzdělávacích zájmů svých členů a příslušníků. Podrobně pak živnostenský řád rozlišuje úkoly

A) povinné, a zde především

a) jisté úkoly správní (vedení řádné evidence členů a příslušníků, potvrzování učebních a pracovních vysvědčení a listů výučných, utvoření smírčího výboru pro rozepře mezi členy společenstevními, každoroční zpravodajství o věcech pro statistiku živnosten-

skou důležitých i dobrozdání a návrhy úřadům, obchod. a živn. komorám a svazům společenstevním, dozor nad vyučovacími ústavami a kursy společenstvem založenými a vydržovanými, nad výstavkami učednických prací, usnesení o odstranění zvyků a novot reální soutěži mezi členy společenstva se příficích);

b) úkely sociální (péče o zachování spořádaných poměrů mezi majiteli živnosti a jejich pomocníky, zřizování společenstevních hospod a poplaváren, péče o spořádané učednictví a předpisy o poměru počtu učňů k počtu pomocníků, o učební době a zkouškách učednických, péče o onemocnělé učedníky);

B) dobrovolné, a sice mohou společenstva podporovati

a) hospodářské zájmy svých členů zaváděním společného provozu strojního a zlepšených method (způsobů) výrobních, zřizováním nákupních skladů a tržnic, vzorkových skladů a záložen.

b) humanitní zájmy členů zakládáním nemocenských pokladen a podpůrných fondů pro členy a příslušníky nebo prostředkováním pojištění pro své členy u stávajících pojišťoven. Kdežto však k aktivní účasti na hospodářských podnikách společenstvem zřízených nebo podporovaných nemůže býti žádný člen nebo příslušník společenstva donucován, leč by takové podniky byly nařízeny z ohledů veřejných (na př. jatky), může společenstvo se usnésti, že jeho členové jsou povinni pojistiti se na nemocenskou podporu nebo bezplatnou lékařskou pomoc a léky i pohřebné (závaznost nemocenské pokladny);

c) vzdělávací zájmy členů zřizováním a podporou škol odborných a pokračovacích, pořádáním odborných cvičných kursů pro členy a příslušníky, pořádáním výstavek prací učednických a pod.

3. Orgány společenstva jsou:

a) valná hromada, jíž se účastní s poradním hlasem i (2—4) delegáti pomocníků;

b) představenstvo společenstva (t. j. starosta a výbor společenstva);

c) důvěrníci, kterým při teritoriálně rozlehlých společenstvech valná hromada svěřila jisté správní agendy pro určité užší obvody;

d) smírčí výbor;

e) pomocnická hromada a výbor její;

f) valná hromada nemocenské pokladny pro pomocníky a její představenstvo ($\frac{2}{3}$ členů ze zaměstnanců, $\frac{1}{3}$ ze zaměstnavatelů).

4. K úhradě výdajů společenstva slouží

a) soukromohospodářské příjmy jako výnos domů, dividendy z podnikových podílů, platy za užívání společenstevního nářadí, strojů a zařízení (valch, bělidel a pod.),

b) poplatky přístupné (t. zv. inkorporační taxy), učednické (za přípověď a za vyučenou), zkoušební taxy při zkouškách tovaryšských a mistrovských, správní příspěvky za použití společenstevního ústavu pro sprostředkování práce a pod.,

c) nedostačují-li tyto příjmy, může společenstvo k úhradě schodku vypisovati členskou příspěvkou, t. j. společenstevní přírážku dle výšky předepsané státní daně výdělkové nebo (na základě stanov) i dle jiných momentů (dle kvanta výroby, dle počtu a výkonnosti strojů, počtu pracovních sil, filiálek a pod.).

Základního jmění společenstevního lze užítí přímo jen k humanitním a hospodářským účelům kvalifikovaným usnesením společenstva a se schválením zemské správy politické.

5. V r. 1899 byli zavedeni zvláštní instruktoři společenstevní, kteří živnostenským společenstvům a jejich svazům při plnění jejich úkolů radou i povzbuzováním měli býti nápomocni a působiti k účelnému organisování (zvl. ku zedbornění) společenstev, jejich zařízení a ústavů. Veřejná správa hleděla i soustavným konáním informačních kursů zvýšiti odbornou průpravu funkcionářů i úředníků společenstevních i zaváclěním společenstevních komisařů při jednotlivých společenstvech zainteresovati pro společenstevní práci i příslušníky inteligence. Příčiněním společenstevních instruktorů, komor a živn. úřadů stoupal počet živnostenských společenstev, zvl. odborných, jejich hospodaření se zlepšovalo a rostla znenáhla jejich účast v podnicích humanitních i vzdělávacích.

6. Společenstva mohou se sdružiti ve svazy teritoriální (okresní, komorní, zemské) nebo ve svazy odborné, a všechny tyto svazy mohou opět sdružiti se ve svazy vyššího řádu (svazy svazů). K návrhu teritoriálního svazu, zahrnujícího alespoň obvod jedné obchodní a živnostenské komory, nařídí zemská vláda, že okresní svazy v obvodu jeho zřízené mají za určitého předpokladu působiti jako svazy povinné. Výbor takového okresního

svazu jest poradním sborem živnostenského úřadu. Novela z roku 1907 připouští zřizování svazových pokladen nemocenských a podpůrných (dobrovolných i povinných), podpůrných fondů a hospodářských podniků. Výdaje svazu nesou společenstva (nebo svazy) k němu příslušející.

Příčiněním společenstevních inštruktorů, obchodních komor a čilejších živlů ze živnostnictva samého počet živn. společenstev od počátku 20. stol. stoupá. R. 1921 bylo v Čechách, na Moravě a ve Slezsku živnostenských společenstev s jednací řečí českou 2336, s německou 1708, úhrnem tedy 4074, společenstevních svazů a ústředních jednot českých 127 a německých 103, úhrnem 230, obchodnických gremií a společenstev bylo v Čechách koncem r. 1920 celkem 173. Na Slovensku živnostenských společenstev dle platných zákonů uherských vůbec není. Ne tak potěšitelné jsou vesměs výsledky jejich činnosti. Značné sumy, jež živnostníci a jejich učnové musejí odváděti společenstvům a jež v r. 1906 byly v Rakousku odhadovány na 10 mil. K ročně, jsou většinou pohlcovány výdaji správními, takže na účely vzdělávací a humanitní věnují společenstva jen malé procento svých příjmů a ještě méně na podporu hospodářských zájmů svých příslušníků.

III. Také živnostnictvo usilovalo o vyšší organizace zájmové, jakých dosáhlo obchodnictvo a průmyslnictvo v komorách obchodních. V Německu již r. 1848 sešel se v červenci řemeslnický kongres (Handwerkertag) ve Frankfurtě, chlubně zvaný prvním parlamentem řemeslnickým, který v své osnově živnostenského řádu kromě obnovy a utužení cechů a obmezení práce tovární a tržby žádal i speciální komory živnostenské a nad nimi jako nejvyšší instanci jedinou všeobecnou řemeslnickou komoru německou, jakýsi řemeslnický parlament vedle politického, jemuž zvláštní ministr řemeslnický měl býti zodpověden. Zák. z 9. února 1849 zavedeny v Prusku živnostenské rady z řemeslníků, průmyslníků a obchodníků, ale tento pokus již r. 1864 končil rozpuštěním a když od let 1870. znovu neustávalo volání po komorách živnostenských, zavedeny 24. července 1884 v Prusku opět bez úspěchu živnostenské komory, až teprv novelou k živn. zák. r. 1897 stanoveno pro celou říši, že nařízením zemského úřadu mají býti v život vyvolány »k zastupování zájmů řemesla« komory řemeslnické jako samosprávné sbory k bližší úpravě uřednictví a zřízení výborů pro zkoušky tovaryšské. Členové jejich jsou voleni od

cechů a spolků živnostenských, úřad dozorcí vysílá člena komisaře. Je jich od r. 1900 v Německu 71, v Sasku přešly jejich funkce na komory živnostenské tam od r. 1861 existující, v Bavorsku zřízeno dle zák. z r. 1897 8 nových komor řemeslnických a dosavadní živnostenské r. 1908 zrušeny a zřízeny zato maloobchodnické výbory při komorách obchodních. Řemeslnické komory osvědčují se celkem zvl. v otázkách učednictví, odborného a pokračovacího školství, družstevnictví a pod.

Mimo Německo existují živnostenské komory jen ještě ve Francii, nezastupují však jen maloživnostnictvo, nýbrž všecken průmysl. Tyto chambres consultatives des arts et manufactures zřízeny byly již r. 1863 (dnes platí o nich dekret z 1. ledna 1872), jich počet však klesl znenáhla s 100 na 40, protože průmyslníci hledí přijít do komory obchodní.

Také v Rakousku v bouřích roku 1848 ozývalo se heslo po zřízení obchodní komory (ve Vídni) jako rad živnostenských (v Brně), v hospodářské krizi po roce 1873 požadováno vedle reformy řádu živnostenského i zřízení říšské rady živnostenské ze státních úředníků, učenců a praktiků, a živnostenských rad zemských a okresních pro technické zvelebování řemesla, pro zakládání svépomocných družstev atd. Když později jako celostátní poradný orgán v Rakousku zřízená průmyslová rada jakožto ohnisko k projednávání též záležitostí maloživnostenských se neosvědčila a když byla r. 1899 zřízena pracovní rada, zřízena r. 1909 vedle zvláštní rady rolnické a rady průmyslové i samostatná rada živnostenská při ministerstvu obchodu.

Vedle živnostenské rady říšské usilovalo živnostnictvo v jednotlivých zemích o zřízení živnostenských rad zemských. V Haliči trvala již od let 1880. zemská komise pro průmyslové záležitosti jakožto nejvyšší zemský výkonný orgán pro správu všeho průmyslového školství v zemi i jakožto výkonný orgán zemské haličské akce na povznesení průmyslu i na zvelebování drobných živností.

V Čechách zřízena 1899 sněmem král. Českého »zemská živnostenská komise pro král. České« jakožto odborný orgán zemsk. výboru k povznesení průmyslové výroby vůbec a řemesel v král. Českém zvláště, jejíž činnost však nadobro zklamala, na Moravě sněmovním usnesením z 23. března 1907 zřízena zvláštní, národnostně rozdělená zemská rada živnostenská jakožto pomocný a poradný orgán zemského výboru pro dobrodání a návrhy ve všech věcech živnostenských, zejména v oboru zvelebovací akce, průmyslového školství, domácího průmyslu, odbytu živnostenských

výrobní, již dostalo se sněmovním usnesením z 15. října 1909 zvláštního výkonného orgánu, »zemského úřadu pro zvelebování živností v markrabství Moravském«, sestávajícího rovněž z odborů českého a německého.

Po převratu měla býti v Čechách dle usnesení zemského správního výboru českého ze 14. dubna 1920 zřízena pro Čechy zvláštní zemská rada živnostenská, čímž by téměř čtvrtstoleté snahy po zřízení zemského poradního orgánu živnostenského došly uskutečnění.

Když byl v listopadu 1919 zřízen pro hospodářské otázky celostátního zájmu při ministerstvu obchodu veliký poradní sbor, k němuž pojena dalekosáhlá očekávání, skutečnými výsledky dosud arci neopodstatněná, domohly se i kruhy živnostenské, že záhy vládním nařízením z 27. ledna 1920, č. 59 sb. z. a. n. zřízena živnostenská rada československá v Praze jakožto poradní sbor při ministerstvu obchodu, který by podával vládě návrhy a dobrodělní v zákonodárných, správních a organizačních záležitostech živnostenských buď k vybudování ministerstva nebo z vlastního podnětu. Ministerstva vyslechnou »dle možnosti« předem živnostenskou radu před vydáním zákonů nebo nařízení živností a obchodu se týkajících. Členy živnostenské rady jmenují dle svazy družstev živnostenských, dílem živnostenské a obchodní organizace mající povahu zemských svazů živnostenských dle §u 130 c) živn. řádu, a kde není těchto, tedy odborné organizace dle spolkového zákona z r. 1867 zřízené, řemeslnické a obchodnické organizace slovenské, zemské rady živnostenské a obchodní a živn. komory, dílem je jmenuje ministr obchodu (20 členů), z toho nejméně 4 ze Slovenska. Úřední období živnost. rady trvá 5 let. Plné shromáždění rady rozestoupí se v odbor živnostenský a v odbor obchodní a může dle potřeby pro přípravu jednotlivých záležitostí zvoliti ze sebe zvláštní výbory. Odbory a výbory zvolí si své předsedy a jejich náměstky, plenu předsedá však ministr obchodu nebo náměstek jím jmenovaný, který je svolává nejméně dvakrát do roka a odbory a výbory dle potřeby. Rada může slyšeti znalce a navrhnutí ministerstvu pořádání znaleckých anket. Schůze plného shromáždění, odborů a výborů (do kterých vláda může vyslati zástupce) jsou veřejné a ministr může radu živnostenskou rozpustiti, nekoná-li svých povinností nebo přestupuje-li po marné výstražce obor své působnosti. Od prosince 1921 změněn její název ve »s t á t n í r a d u ž i v n o s t e n s k o u«.

Dobrovolné spolky živnostenské (Řemeslnické besedy a pod.) nemají u nás valného významu, zvl. tam a od té doby, kde dřívější

součinnost inteligence časem přestala a co živnostnictvo poutáno jest více povinnou organizací společenstevní. Také činnost starých Jednot průmyslových ochabla a ony tráví většinou z historické své pověsti.

Větší důležitost zachovaly si dobrovolné živnostenské spolky v zemích, kde společenstevní organizace buď není vůbec jako v Itálii, nebo jen v míře obmezené (v Německu). V Itálii působí dnes na 600 Associazione fra commercianti, esercenti ed industriali, sdružených částečně ve Federazione generale degli Esercenti e Commercianti v Miláně, s cílem působiti na hospodářsky pokrokové počínání parlamentu, na stejnoměrné zatížení daňové, na smírné řešení sporů mezi členy atd., v Německu bylo již r. 1908 na 1447 živn. spolků sdružených v 15 zemských svazech a činných v zakládání škol, knihoven a sbírek, v péči o dorost, o výstavnictví a pod.

§ 34. Starobní a invalidní pojišťování živnostnictva.

I. Již od r. 1848 domáhá se u nás živnostnictvo starobního pojišťování. Po uzákonění dělnického pojišťování úrazového a nemocenského v l. 1887 a 1888 vláda hleděla vyhověti tomuto požadavku zákonem ze 16. července 1892 č. 202 ř. z. o zapsaných pokladnách pomocných (návrh Bärmreitherův), pro něž vydala výborný vzorný statut a od nichž bylo očekáváno, že se stanou nejlepší formou pro lidové pojištění. Avšak očekávání tato trpce zklamána, počet pokladen s pojištěním rent invalidních a starobních byl velmi skrovný, a také nemocenské pojišťování mistrů pohybovalo se jen ve skrovných mezích. Stejně málo účasti došlo u živnostnictva v Čechách jinak velice výhodné pojištění u zemského pojišťovacího fondu, r. 1888 založeného. Živnostnictvo odmítajíc jakékoliv pojištění dobrovolné, domáhálo se všeobecného obligatorního pojišťování starobního a invalidního z iniciativy a za vydatné hmotné podpory státu, nehledíc ani k některým přepjatým požadavkům co do výše rent, sprostění od vlastních příspěvků a pod.

Zásadně je veřejnoprávní pojištění drobných živnostníků, jejichž důchod plyne rovněž výhradně nebo alespoň převahou z práce, stejně odůvodněno a veřejná mucenost i veřejná péče stejně potřebna jako u dělníků námezdných, mucené pojišťování maloživnostenské je logicky důsledným vybudováním moderního pojišťování sociálního a přechásto jen pokračováním pojišťování dělnického (u těch, kdož bývali pomocníky), také u drobného živnostnictva (t. zv. středostavovského) jsou pojistné premie pro doby zmenšené způsobilosti výděl-